

ČEBELAR GNEZDI NA BIZELJSKEM IN NE SAMO TAM

Po 20. aprilu se je začel vračati s prezimovanja eden naših najbolj pisanih ptičev – čebelar (Merops apiaster). Že od leta 1985 ga spremljamo v najstarejši kontinuirani gnezdilni koloniji v peskokopu Župjek pri Bizeljskem. Zaradi atraktivnosti ptice in možnosti nemotečega opazovanja je lokacija opremljena z informativnimi tablami ter opazovalnico.

O ČEBELARJU

Čebelar ali legát je ena od najlepše obarvanih ptic, ki živijo v Sloveniji. Ime izvira iz načina prehrane, saj je čebele in druge velike žuželke (kačje pastirje, metulje, hrošče, škržate ...), ki jih spretno lovi v zraku. Velik je od 27 do 29 cm, razpon peruti ima od 44 do 49 cm.

Peskokop Župjek pri Bizeljskem je bil dolga leta edina znana lokacija gnezdenja v Sloveniji. Po pripovedovanju domačinov (Vlado Balon) čebelarji kontinuirano gnezdiijo tam že od leta 1984. Letno gnezdi med 20 in 50 parov. Opazimo jih lahko še marsikje po Sloveniji (obrežje reke Reka, ob Muri, na Goričkem, na robu Krakovskega gozda, v gramoznicah Krško-Brežiškega polja, ob Savi pri Ljubljani, v Halozah), vendar v manjših in nestalnih kolonijah. Po ocenah DOPPS-a (Atlas ptic Slovenije, 2019) letno gnezdi v Sloveniji med 40 in 150 pari. V Obsotelju skoraj tretjina in skupaj z bližnjim Posavjem več kot polovica. Prvotno so gnezdili le na erodiranih rečnih brežinah, kar je z urejanjem vodotokov postalo prava redkost. Tako ostanejo kot primerne lokacije odkopne stene gramoznic in manjše vertikalne stene, ki so posledica urejanja krajine (npr. urejanje teras pri vinogradih, nastanku cestnih usekov). Zelo redko se zgodi, da gnezdo uredijo tudi na povsem ravnih golih površinah. Zaradi ogroženosti (pomanjkanje primernih gnezdilnih sten in hrane) je zavarovan v Sloveniji in v celotni EU (tudi kvalifikacijska vrsta ekološkega omrežja Natura 2000).

Čebelarji se v Slovenijo vrnejo ob koncu meseca aprila. V prvih tednih izkopljejo v vertikalne stene en do dva m dolge gnezdilne rove. Če se stari gnezdilni rovi niso čez leto porušili, se naseli kar v njih. Par začne pogosto kopati več rogov, konča pa samo enega. Konec maja začnejo z valjenjem (štiri do sedem jajc), ki traja 24 dni, čemur sledi intenzivno hranjenje mladičev. Plen iščejo na območjih mozaične kulturne krajine ravnih nižinskih rek. Konec julija družine z mladiči že odletijo in se ob virih hrane (vodotokih) pomikajo proti tropski Afriki, kjer prezimijo.

OPAZOVANJE, FOTOGRAFIRANJE ČEBELARJA

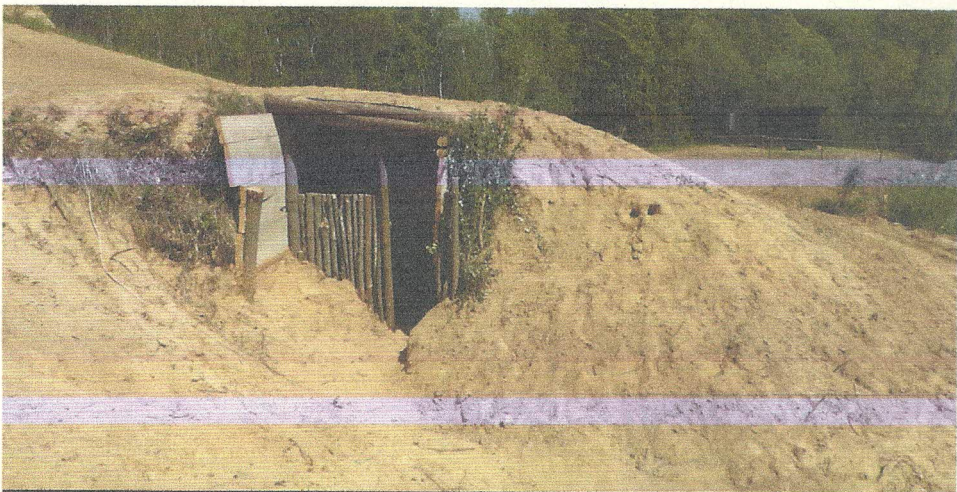
Obdobje hranjenja mladičev je najbolj primerno za opazovanje, zlasti ob vročih in soparnih dnevih, ko oba starša prinašata v kljunu hrano. Obvezna je uporaba teleo-

bektivov (zoomov) in maskiranja (obleka ali šotor). Prvo pravilo je, da človek s svojo prisotnostjo v bližini gnezdišča ne moti poteka

gnezdenja in hranjenja mladičev. V primeru motenja se moramo takoj odstraniti.

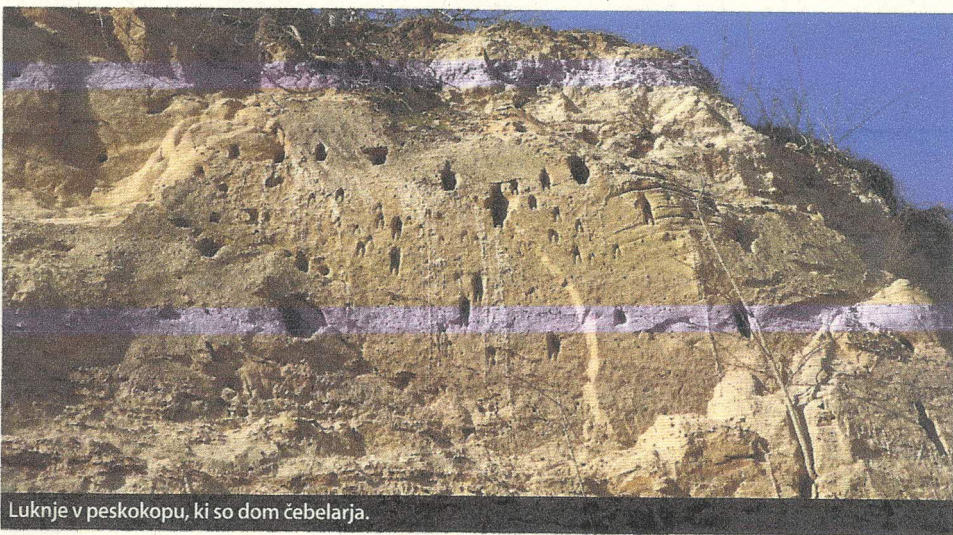
Čebelar se je ponovno vrnil na območje peskokopa Župjek na Bizeljskem.

Urejena foto opazovalnica čebelarja na Bizeljskem.

Očiščene površine v gnezdišču bodo olajšale opazovanje čebelarje.

Luknje v peskokopu, ki so dom čebelarja.

VABILO NA NATEČAJ

Tudi letos vabimo vse fotografske navdušence k sodelovanju na našem fotografskem natečaju, ki smo ga letos poimenovali »Biodiverzitetna – umetnost življenja« 2020.

Tokrat bomo natečaj izvedli v okviru projekta »Biodiverzitetna – umetnost življenja« z akronimom LIFE Naturaviva (LIFE 16 GIE/SI/000711), s katerim skušamo širši javnosti sporočiti, da je biodiverzitetna ena najbolj dragocenih in najbolj žlahtnih značilnosti našega planeta. Cilj projekta je razkriti izjemne naravne dragocenosti Slovenije, še posebej zavarovanih območij ter osvetliti njihov pomen in nevarnosti, ki jim pretijo. In to lahko dobro naredimo tudi preko fotografij in tematskih sklopov, ki jih razpisujemo v tem natečaju.

Natečaja se lahko udeležite vsi, ki se boste prijavili in poslali največ 10 avtorskih fotografij, ki so nastale v letu 2020 znotraj mej Kozjanskega parka ali biosfernega območja Kozjansko in Obsotelje.

Natečaj ima 2 starostni kategoriji: avtorji do 15 let in odrasli avtorji ter 5 različnih tematskih sklopov: A – krajina, B – narava, C – kultura, D – ljudje in E – kozjansko jabolko.

»Mostninar« – Franc Lamovšek, priznanje za najboljšo fotografijo v kategoriji B – narava / odrasli avtorji fotografski natečaj Kozjansko 2019.

ČEBELAR V KOZJANSKEM PARKU V LETU 2020

Letos so se prvi čebelarji vrnili 24. aprila, opazovali pa smo jih tudi v preletu, npr. med izvajanjem varovanja Clusijevega svišča na Lovrencu. Pred njihovim prihodom smo na lokaciji v peskokopu Župjek izvedli dela, ki bodo omogočila obiskovalcem lažje opazovanje, čebelarjem pa izboljšala njihov habitat.

Prostor med gnezdilno steno in opazovalnico smo ob pomoči lokalnega podjetja AGRAD očistili lesne zarasti in splanirali, da bomo skozi leto lažje kosili/mulčali zarast. Vsa dela so bila izvedena v soglasjih Zavoda RS za varstvo narave in nadzornika rudarjenja (Georudeko). Tako smo:

- odstranili invazivne zelenate (ambrozija, orjaška in kanadska zlata rozga) in lesne (robinija) vrste ter izravnali teren, da bo v vegetacijski dobi mogoče sprotno odstranjevanje teh vrst;
- izboljšali habitat za prehranjevanje čebelarjev;
- olajšali pogled iz opazovalnice do gnezdilne stene.

Ob tem smo uredili še prikriti prostor, iz katerega bo možno fotografirati čebelarje. Iz izkušenj preteklih let namreč vemo, da lokacijo vsako leto obišče veliko fotografov, tako domačih kot tujcev. Dostop in uporaba sta omogočena le ob upoštevanju naslednjih pogojev:

- dostop od opazovalnice do foto opazovalnice je mogoč le za namen fotografiranja;
- dostop je časovno omejen: vanjo je treba priti do 6. ure zjutraj, zapustiti jo moramo do 9. ure dopoldan;
- fotografi morajo svoj prihod sporočiti po e-pošti nadzorniški službi Kozjanskega parka;
- med fotografiranjem ne smemo z glasovi ali izstopanjem motiti aktivnosti čebelarjev.

Uporabo foto opazovalnice in njen vpliv na čebelarje bomo preverjali z videonadzorom in dnevnim nadzorom naših naravovarstvenih nadzornikov. Poleg tega nadzor izvajajo tudi lokalni prebivalci. Če bi se izkazalo, da fotografiranje kakorkoli moti aktivnost čebelarjev, ga bomo nemudoma prekinili.

V preteklih letih smo na območju peščenih vinorodnih gričev med Bizeljskim in Pišecami odkrili manjšo kolonijo v Dednji vasi, letos tudi na obrobju Pišec. V naslednjih letih bi radi na območju peskokopa uredili še večjo mlako z vodnim rastlinjem. Želja je tudi urediti infocenter – po možnosti v imitaciji čebelarjevega rova (oziroma repnice). Konec koncev je občina Brežice silhueto čebelarja uporabila na obcestnih tablah na mejah občine. Pa ga mnogi lokalni prebivalci žal sploh ne poznajo.

Prispevek pripravil Dušan Klenovšek